

mgr Kamila JAKUBCZAK-KRAWCZYŃSKA

Rozprawa doktorska: „Organizacje pozarządowe w zapewnianiu bezpieczeństwa społeczności lokalnych regionu piotrkowskiego”

Promotor: prof. dr hab. Bogusław PACEK

Promotor pomocniczy: dr Julia Anna GAWĘCKA

STRESZCZENIE

Problematyka prezentowanej pracy koncentruje się na aktywnym uczestnictwie członków społeczności lokalnych regionu piotrkowskiego zrzeszonych w organizacjach pozarządowych w tworzeniu własnego bezpieczeństwa.

Społeczności lokalne mogą być tworzone przez mieszkańców niewielkich liczebnie osad wiejskich, jak również dużych miast, aglomeracji miejskich czy nawet całych regionów, co w oczywisty sposób powoduje duże ich zróżnicowanie. Różnorodność ta nie ma jednak znaczącego wpływu na sposób pojmowania społeczności lokalnej jako podmiotu bezpieczeństwa, która pozostaje nim jako rozpoznawalna terytorialnie struktura na poziomie gminy, powiatu lub województwa. Społeczność lokalna jako podmiot bezpieczeństwa charakteryzuje się przede wszystkim występowaniem więzi społecznej, czyli systemu stosunków, połączeń i zależności, który daje poczucie przynależności, wspólnoty, tożsamości oraz bezpieczeństwa. Bezpieczeństwo społeczności lokalnej wynika przede wszystkim z potrzeb tej społeczności, nie tylko potrzeb podstawowych, ale również potrzeb wyższego rzędu, jeżeli za takie uznaje się bezpieczeństwo w grupie społecznej. Za zaspokajanie owych potrzeb odpowiedzialne są głównie instytucje publiczne, co w sposób oczywisty umiejscawia bezpieczeństwo społeczności lokalnych przede wszystkim w funkcjach administracji publicznej. Wyjątkowość roli państwa oraz jego organów w tworzeniu bezpieczeństwa i jego warunków nie powinna jednak ograniczać podmiotowości członków społeczności w tym aspekcie, zwłaszcza w wymiarze lokalnym. Instytucje państwowe powinny przede wszystkim odpowiadać na potrzeby społeczności lokalnych, a nie je kreować. Rozpoznawanie specyficznych potrzeb, ich zaspokajanie, pokonywanie wyzwań, wykorzystywanie szans i minimalizowanie ryzyka, może być możliwe jedynie w ramach układów lokalnych, wewnątrz danej społeczności. Bezpieczeństwo lokalne

może być zatem zagwarantowane jedynie wówczas, gdy, oprócz podmiotów państwowych, w jego kreowanie zaangażują się także członkowie wspólnot lokalnych.

Aktywność obywatelska jest ważna, ponieważ obywatele rozwiązują własne problemy często efektywniej, niż administracja publiczna. Nie działają w pojedynkę lecz razem z innymi ludźmi, a ich praca jest tym skuteczniejsza, im większej liczby jednostek dotyczy i im bardziej jest zorganizowana. Najważniejszą kolektywną formą współpracy obywateli są współcześnie organizacje pozarządowe. Stanowią one niezbędny element społeczeństwa obywatelskiego w realnie funkcjonujących demokracjach, ponieważ są wyrazem dobrowolnego i niezależnego zaangażowania obywateli w sprawy społeczne. Jednostki mogą działać nieformalnie, samoorganizować się spontanicznie, tymczasowo lub incydentalnie, aby jednak aktywność obywatelska mogła stać się warunkiem *sine qua non* zapewniania bezpieczeństwa społeczności lokalnych, musi być trwała i sformalizowana. Najpełniejszym wyrazem jej zinstytucjonalizowania są w społeczeństwach demokratycznych właśnie organizacje pozarządowe.

Powyższe kwestie skłoniły autorkę pracy do podjęcia problematyki dotyczącej aktywności obywatelskiej w zakresie tworzenia bezpieczeństwa społeczności lokalnych. Szczególnym zainteresowaniem objęte zostały działania realizowane przez członków społeczności lokalnych w ramach sformalizowanych struktur, jakim są organizacje pozarządowe. Wiele z tych organizacji stawia sobie za cel działanie na rzecz bezpieczeństwa i podejmuje szereg inicjatyw w tym zakresie. Badań wymaga jednak charakter tych działań oraz ich efekt w postaci rzeczywistego oddziaływania na bezpieczeństwo społeczności, w której organizacje te działają. Bliższego poznania wymagają także zarówno instytucjonalne, jak i pozainstytucjonalne czynniki, określające kooperację organizacji społecznych z władzami lokalnymi w zakresie zapewniania bezpieczeństwa społeczności lokalnych. Autorka podjęła w pracy także próbę określenia czynników sprzyjających i niesprzyjających powstawaniu oddolnych inicjatyw społecznych w warunkach niedostatku społeczeństwa obywatelskiego, które pozwalają na pełniejsze zrozumienie szans i wyzwań związanych z wykorzystaniem potencjału społecznego na rzecz zapewniania bezpieczeństwa społeczności lokalnych.

Praca stanowi prezentację wyników badań, mających dostarczyć wiedzy na temat charakteru i zakresu działalności organizacji pozarządowych na rzecz zapewniania bezpieczeństwa społeczności lokalnych. Wyniki badań mają umożliwić zaproponowanie stosownych rozwiązań prawno-organizacyjnych, finansowych i społeczno-kulturowych zwiększających udział organizacji pozarządowych w działaniach mających na celu

zapewnianie lub poprawę stanu bezpieczeństwa społeczności lokalnych. Analizy odnoszą się przede wszystkim do społeczności lokalnej regionu piotrkowskiego.

Celem głównym badań podjętych przez autorkę pracy jest identyfikacja roli, jaką w zapewnianiu bezpieczeństwa społeczności lokalnych regionu piotrkowskiego odgrywają organizacje pozarządowe. Ponadto jest nim stworzenie rekomendacji dla planu poprawy stanu bezpieczeństwa społeczności lokalnych regionu piotrkowskiego, poprzez ustalenie możliwości zwiększenia udziału organizacji pozarządowych w działaniach na rzecz zapewniania tego bezpieczeństwa.

Problematyka pracy została ujęta w pytaniach głównych i szczegółowych. Główny problem badawczy został określony w postaci następujących pytań:

Jaką rolę w zapewnianiu bezpieczeństwa społeczności lokalnych regionu piotrkowskiego odgrywa aktywność obywatelska członków tych społeczności zrzeszonych w organizacjach pozarządowych? Jakiego charakteru działania i w jakich obszarach należy podjąć, aby możliwa była poprawa stanu bezpieczeństwa społeczności lokalnych regionu piotrkowskiego?

Problemy szczegółowe ujęto w formie następujących pytań:

1. Jakie podmioty realizują zadania na rzecz bezpieczeństwa społeczności lokalnych?
2. Jakie zadania na rzecz zapewniania bezpieczeństwa społeczności lokalnych realizują organizacje pozarządowe?
3. Jakie główne zagrożenia bezpieczeństwa społeczności lokalnych występują w regionie piotrkowskim?
4. Jakie uwarunkowania prawno-organizacyjne wyznaczają działania organizacji pozarządowych na rzecz bezpieczeństwa społeczności lokalnych w regionie piotrkowskim?
5. Które organizacje pozarządowe zlokalizowane na obszarze regionu piotrkowskiego działają w największym stopniu na rzecz zapewniania bezpieczeństwa społeczności lokalnych?
6. Jakie główne działania na rzecz zapewniania bezpieczeństwa społeczności lokalnych podejmują członkowie społeczności lokalnych regionu piotrkowskiego zrzeszeni w organizacjach pozarządowych?
7. Jakie główne czynniki mają znaczenie dla angażowania się członków społeczności lokalnych regionu piotrkowskiego w działania organizacji pozarządowych na rzecz zapewniania bezpieczeństwa?

8. W jakich głównych obszarach należy podjąć działania i o jakim charakterze, aby możliwe było zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w zapewnianiu bezpieczeństwa społeczności lokalnych?

Główna hipoteza badawcza została sformułowana w następujący sposób:

Niski poziom aktywności obywatelskiej członków społeczności lokalnych regionu piotrkowskiego zrzeszonych w organizacjach pozarządowych powoduje, że organizacje pozarządowe odgrywają zbyt małą rolę w zapewnianiu bezpieczeństwa społeczności lokalnych. Istnieją możliwości zwiększenia tej roli poprzez intensyfikację współpracy organizacji pozarządowych z organami władzy rządowej i samorządowej w tym zakresie oraz wprowadzenie rozwiązań prawno-organizacyjnych, finansowych i społeczno-kulturowych tworzących warunki sprzyjające większemu zaangażowaniu organizacji pozarządowych w działania na rzecz zapewniania bezpieczeństwa.

W odniesieniu do tak postawionej hipotezy głównej w pracy przyjęto następujące hipotezy szczegółowe:

1. Najważniejszymi podmiotami realizującymi zadania na rzecz zapewniania bezpieczeństwa społeczności lokalnych są jednostki samorządu terytorialnego oraz lokalne jednostki Państwowej Straży Pożarnej i Policji, które w zbyt małym stopniu włączają organizacje pozarządowe w takie działania, pomimo tkwiącego w nich potencjału oraz istniejących możliwości.
2. Działalność organizacji pozarządowych dotyczy przede wszystkim sfery zadań publicznych, w szczególności w zakresie ratownictwa, ochrony ludności, dóbr lub środowiska, pomocy osobom poszkodowanym, potrzebującym, chorym lub niepełnosprawnym, a także likwidacji skutków katastrof i klęsk żywiołowych oraz edukacji dla bezpieczeństwa. Działalność ta ma przede wszystkim charakter wspierający w stosunku do działań jednostek samorządu terytorialnego oraz lokalnych jednostek Państwowej Straży Pożarnej i Policji.
3. Na rzecz zapewniania bezpieczeństwa społeczności lokalnych regionu piotrkowskiego działają przede wszystkim te organizacje pozarządowe, które uwzględniają takie zadania w swoich celach statutowych. Należą do nich przede wszystkim jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych, oddziały Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego i rejonowe oddziały Polskiego Czerwonego Krzyża. Prawdopodobnie działania takie prowadzą także jednostki strzeleckie Związku Strzeleckiego „Strzelec” oraz lokalne hufce Związku Harcerstwa Polskiego i Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej, zwłaszcza w zakresie edukacji dla bezpieczeństwa.

4. Działania organizacji pozarządowych na rzecz zapewniania bezpieczeństwa społeczności lokalnych w regionie piotrkowskim koncentrują się przede wszystkim na wspieraniu lokalnych instytucji głównie w zakresie zadań publicznych: ratownictwa, ochrony ludności, dóbr lub środowiska, pomocy osobom poszkodowanym, potrzebującym, chorym lub niepełnosprawnym oraz podejmują inicjatywy w zakresie edukacji dla bezpieczeństwa. Poziom zaangażowania członków społeczności lokalnych w działania organizacji pozarządowych jest jednak prawdopodobnie niski, a członkowie organizacji pozarządowych mogliby znacznie aktywniej i skuteczniej oddziaływać na poziom bezpieczeństwa.
5. O aktywnym zaangażowaniu członków społeczności lokalnych regionu piotrkowskiego w działania organizacji pozarządowych na rzecz zapewniania bezpieczeństwa decydują prawdopodobnie te czynniki, które mają znaczenie dla ich poczucia bezpieczeństwa. Większemu zaangażowaniu w te działania sprzyjać będzie niższe poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania. Za główne korelaty poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania należy prawdopodobnie uznać:
 - 1) czynniki socjoekonomiczne: zawód, sytuację na rynku pracy, wysokość dochodów, poziom wykształcenia, wiek,
 - 2) czynniki socjopsychologiczne: poczucie podmiotowości versus poczucie alienacji, poczucie wpływu, uznawane wartości,
 - 3) poziom zaufania do działań władz lokalnych w zakresie zapewniania bezpieczeństwa.
6. Zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w zapewnianiu bezpieczeństwa społeczności lokalnych wymaga wypracowania przede wszystkim rozwiązań prawno-organizacyjnych i finansowych oraz społeczno-kulturowych. Należy tego dokonać we współpracy z terenowymi organami władzy rządowej i samorządowej, a także Państwowej Straży Pożarnej i Policji.

Wszystkie sformułowane w pracy problemy badawcze zostały rozwiązane, a przyjęte hipotezy badawcze zweryfikowano pozytywnie.

Przedmiot badań i charakter problematyki podjętej w prezentowanej pracy wymagały zastosowania metod teoretycznych i empirycznych. Metody teoretyczne zostały wykorzystane przede wszystkim w celu zdobycia wiedzy oraz uporządkowania i przetworzenia materiałów badawczych oraz formułowania wniosków. Metod empirycznych użyto do zebrania materiału badawczego, jego opracowania oraz analizy i interpretacji danych. W ramach metod teoretycznych w pracy zastosowano: analizę, syntezę, abstrahowanie, porównanie, generalizację, wnioskowanie i wyjaśnianie.

W ramach metod empirycznych zastosowano: metodę analizy dokumentów, metodę wywiadu oraz metodę ankietową. Zastosowane w pracy techniki badawcze objęły: technikę jakościowej analizy treści, technikę wywiadu kwestionariuszowego oraz technikę wywiadu swobodnego skategoryzowanego, w formie wywiadu eksperckiego, a także technikę ankiety rozdawanej.

Praca składa się z czterech rozdziałów. W rozdziale pierwszym: *Podstawy metodologiczne pracy* zaprezentowana została sytuacja problemowa oraz uzasadnienie wyboru tematu pracy i badań. Przedstawiono przedmiot badań oraz jego cele. Omówiono problemy badawcze główne i szczegółowe oraz postawiono odpowiadające problemom badawczym – hipotezy główne i szczegółowe. Dokonano charakterystyki teoretycznych i empirycznych metod badawczych oraz zastosowanych w ramach tych ostatnich technik i narzędzi badawczych. Wyjaśniono ograniczenia badawcze.

W rozdziale drugim: *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych* zaprezentowano podstawową terminologię stosowaną w pracy w badanym obszarze. Dokonano przeglądu obowiązujących w naukach społecznych ujęć teoretycznych i definicyjnych *społeczności lokalnej* oraz *bezpieczeństwa społeczności lokalnych*. Przedstawiono sposoby rozumienia *bezpieczeństwa* i jego *zagrożeń*. Omówiono wybrane klasyfikacje zagrożeń bezpieczeństwa społeczności lokalnych i scharakteryzowano najważniejsze zagrożenia naturalne, techniczne oraz społeczne. Szczególną uwagę poświęcono *bezpieczeństwu publicznemu* oraz *porządkowi publicznemu*. Przedstawiono główne podmioty realizujące zadania na rzecz zapewniania bezpieczeństwa społeczności lokalnych. Wyjaśniono zakres oraz charakter zadań i kompetencje tych podmiotów w zakresie zapewniania bezpieczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem zadań samorządu terytorialnego w tym przedmiocie. Opisano współpracę jednostek samorządu terytorialnego z Państwową Strażą Pożarną, Państwowym Ratownictwem Medycznym oraz Policją, a także prywatnym sektorem ochrony. Zaprezentowano przegląd obowiązujących definicji *organizacji pozarządowych* oraz omówiono realizowane przez nie funkcje społeczne, polityczne i ekonomiczne. Wyróżniono główne sfery działalności organizacji pozarządowych oraz usystematyzowano ich działania na rzecz zapewniania bezpieczeństwa społeczności lokalnych, w czasie pokoju, kryzysu oraz wojny.

W rozdziale trzecim: *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych regionu piotrkowskiego* zawarto charakterystykę regionu piotrkowskiego jako terytorium, z którym związana jest społeczność lokalna oraz jako obszaru badań. Dokonano analizy stanu bezpieczeństwa w regionie piotrkowskim i szczegółowo scharakteryzowano

zagrożenia tego bezpieczeństwa, z podziałem na zagrożenia naturalne, techniczne oraz społeczne. Omówiono uwarunkowania organizacyjno-prawne działań rozmaitych podmiotów na rzecz zapewniania bezpieczeństwa społeczności lokalnych regionu, ze szczególnym uwzględnieniem uwarunkowań działalności organizacji pozarządowych zlokalizowanych na obszarze regionu piotrkowskiego na jego rzecz. Wyróżniono główne organizacje pozarządowe realizujące zadania na rzecz zapewniania bezpieczeństwa społeczności lokalnych regionu. Zanalizowano zasady i charakter współpracy lokalnych samorządów z organizacjami pozarządowymi w regionie piotrkowskim w zakresie realizacji zadań na rzecz zapewniania bezpieczeństwa. Omówiono także wyniki badań ankietowych dotyczących aktywności obywatelskiej mieszkańców regionu piotrkowskiego w działaniach organizacji pozarządowych na rzecz zapewniania bezpieczeństwa.

W rozdziale czwartym: *Możliwości zwiększenia udziału organizacji pozarządowych w zapewnianiu bezpieczeństwa społeczności lokalnych* zawarto opis działań i przedsięwzięć angażujących społeczność lokalną we współpracę z samorządem terytorialnym w zakresie zapewniania bezpieczeństwa lokalnego, ze szczególnym uwzględnieniem charakterystyki inicjatywy lokalnej, budżetów partycypacyjnych oraz wolontariatu. Omówiono uwarunkowania prawno-organizacyjne, finansowe i społeczno-kulturowe działań organizacji pozarządowych na rzecz zapewniania bezpieczeństwa społeczności lokalnych, wynikające z obowiązujących przepisów prawa międzynarodowego i państwowego, a także zasad funkcjonowania wolnego rynku oraz specyficznej mentalności i postaw polskiego społeczeństwa. Zaproponowano rozwiązania prawno-organizacyjne, finansowe i społeczno-kulturowe umożliwiające zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w działaniach na rzecz zapewniania bezpieczeństwa społeczności lokalnych.

Wyniki przeprowadzonych badań pozwoliły na sformułowanie następujących najważniejszych wniosków:

1. Organizacje pozarządowe w zbyt małym stopniu włączane są w proces zapewniania bezpieczeństwa społeczności lokalnych przez najważniejsze podmioty realizujące zadania na rzecz zapewniania bezpieczeństwa, czyli jednostki samorządu terytorialnego oraz lokalne jednostki Państwowej Straży Pożarnej i Policji, mimo istniejących możliwości i potencjału organizacji.

2. Działalność organizacji pozarządowych koncentruje się przede wszystkim na sferze zadań publicznych, głównie w zakresie: ratownictwa, ochrony ludności, dóbr lub

środowiska, pomocy osobom poszkodowanym, potrzebującym, chorym lub niepełnosprawnym, likwidacji skutków katastrof i klęsk żywiołowych. W praktyce działania organizacji pozarządowych mają głównie charakter działań wspierających wobec zadań podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz lokalne jednostki Państwowej Straży Pożarnej i Policji.

3. Do głównych organizacji pozarządowych działających na rzecz zapewniania bezpieczeństwa społeczności lokalnych regionu piotrkowskiego, realizujących największą ilość zadań należą: jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych, oddziały Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego i rejonowe oddziały Polskiego Czerwonego Krzyża. W mniejszym zakresie działania takie prowadzą także jednostki strzeleckie Związku Strzeleckiego „Strzelec” oraz lokalne hufce Związku Harcerstwa Polskiego i Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej, przede wszystkim w zakresie edukacji dla bezpieczeństwa.

4. Działania organizacji pozarządowych na rzecz zapewniania bezpieczeństwa społeczności lokalnych w regionie piotrkowskim koncentrują się przede wszystkim na wspieraniu lokalnych władz oraz lokalnych jednostek Państwowej Straży Pożarnej i Policji w zakresie zadań publicznych: ratownictwa, ochrony ludności, dób lub środowiska, pomocy osobom poszkodowanym i potrzebującym, chorym lub niepełnosprawnym oraz podejmują inicjatywy w zakresie edukacji dla bezpieczeństwa, ale poziom zaangażowania członków społeczności lokalnych regionu piotrkowskiego w działania tych organizacji jest niski. Aktywne i trwałe zaangażowanie członków społeczności lokalnych regionu piotrkowskiego w działaniach organizacji pozarządowych w analizowanym okresie nie przekroczyło 10%. Incydentalne zaangażowanie w działalność organizacji pozarządowych zajmujących się zapewnianiem bezpieczeństwa zadeklarowało 17,7% badanych mieszkańców regionu piotrkowskiego. Stałą aktywność w tych organizacjach deklaruje 2,2% respondentów. Zdecydowana większość respondentów nie podejmowała w okresie ostatnich trzech lat żadnej aktywności dotyczącej zapewniania bezpieczeństwa w swoich społecznościach lokalnych.

5. Niski poziom partycypacji w działaniach tego typu ma związek z deklarowanym przez badanych zdecydowanym poczuciem bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania i zadowoleniem z jego stanu oraz deklarowanym dość stabilnym poziomem bezpieczeństwa socjalnego, warunkowanym przez wykonywany zawód, sytuację na rynku pracy i wysokość dochodów. Wiąże się również z deklarowaną pozytywną oceną

działań władz lokalnych w zakresie zapewniania bezpieczeństwa oraz deklarowanym satysfakcjonującym poziomem zaangażowania członków własnych społeczności lokalnych w takie działania.

6. Zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w zapewnianiu bezpieczeństwa społeczności lokalnych wymaga wypracowania rozwiązań 1) prawno-organizacyjnych, przede wszystkim w zakresie poprawy sposobów komunikacji między administracją publiczną a organizacjami pozarządowymi, 2) finansowych, przede wszystkim w aspekcie zwiększenia możliwości finansowania organizacji pozarządowych przez jednostki samorządu terytorialnego, ale również możliwości pozyskiwania funduszy z innych źródeł oraz 3) społeczno-kulturowych, w szczególności upodmiotowienia społeczności lokalnych i podniesienia poziomu edukacji obywatelskiej. Rozwiązania te powinny przyjąć postać długofalowej strategii, a nie jedynie doraźnych interwencji, współtworzonych przez instytucje publiczne na szczeblu rządowym i samorządowym. NGO's należy traktować podmiotowo i włączać w proces decyzyjny przy tworzeniu lokalnego prawa dotyczącego obszaru bezpieczeństwa.

Analiza wyników badań pozwala konkludować, iż pomimo istniejących rozwiązań prawnych, możliwości organizacyjnych oraz możliwości wynikających z potencjału społecznego dobrowolnie zrzeszających się i podejmujących działania na rzecz swojej społeczności obywateli oraz potrzeb wspólnotowych, organizacje pozarządowe nie są odpowiednio włączane w działania na rzecz zapewniania bezpieczeństwa społeczności lokalnych. Brakuje przemyślanych i kompleksowych zasad współpracy między organizacjami pozarządowymi a instytucjami publicznymi i lokalnymi samorządami w tym zakresie. Największe trudności tego współdziałania zdają się tkwić w sferze mentalno-świadomościowej i słabości postaw obywatelskich oraz związanym z nimi niskim poziomem zaangażowania obywateli w sprawy społeczne. Istotnym ograniczeniem tej współpracy jest też często lokalny układ stosunków społecznych, system komunikacji i przepływ informacji, a raczej jego brak.

Problematyczny jest także sam sposób funkcjonowania organizacji pozarządowych. Istnienie w danej społeczności lokalnej zbyt dużej liczby organizacji zajmujących się tą samą formą działalności, przy jednoczesnym całkowitym braku zagospodarowania innych sfer życia oraz zbyt dużej ilości celów statutowych, których realizację deklarują te organizacje. Taki stan rzeczy generuje dezorientację, a często także brak zaufania społecznego do organizacji. Problemem są zwyczajowo także finanse. Polskie NGO's nie należą do bogatych, ze względu na stan zamożności polskiego

społeczeństwa. Niestety, organizacjom pozarządowym brakuje często nie tyle pieniędzy, co transparentności w sposobie finansowania ich działalności.

W celu zwiększenia udziału organizacji pozarządowych w działaniach na rzecz zapewniania bezpieczeństwa społeczności lokalnych należy przede wszystkim wzmocnić poziom legitymizacji trzeciego sektora. Trzeba tego dokonać nie tylko przez wprowadzenie gwarancji prawnych, ale także stworzenie stabilnego, trwałego i przejrzystego systemu ich finansowania. Przede wszystkim jednak akcent należy położyć na edukację obywatelską oraz zmianę dominujących postaw bierności i indyferentyzmu wśród polskiego społeczeństwa. Poprzez edukację trzeba przekonywać Polaków o wadze zaangażowania w życie społeczne, a przez to o możliwościach oddziaływania na poziom własnego życia i bezpieczeństwa. Na przemyślanym i szerokim włączaniu NGO's w proces tworzenia bezpieczeństwa powinno zależeć wszystkim podmiotom, na każdym poziomie życia społecznego, ponieważ na ich zaangażowaniu skorzystać mogą zarówno jednostki, jak i mikro i makrostruktury. Ilość i jakość działań organizacji pozarządowych należy ponadto do istotnych wskaźników stanu społeczeństwa obywatelskiego. Organizacje pozarządowe powinny zostać ugruntowane w świadomości członków społeczności lokalnych, jako podmioty najlepiej znające ich potrzeby, w tym także potrzebę bezpieczeństwa, oraz najskuteczniej je realizujące, ponieważ funkcjonujące najbliżej nich.

Rozprawa stanowi opis jedynie fragmentu rzeczywistości obszaru bezpieczeństwa społeczności lokalnych. Autorka ma jednak nadzieję, że wyniki przeprowadzonych przez nią badań, wyniki analizy zawartości literatury, aktów prawa państwowego, aktów prawa miejscowego, dokumentów wewnętrznych, a także spisów, statystyk i raportów z badań przyczynią się do wzbogacenia wiedzy na temat roli, jaką organizacje pozarządowe pełnią i jaką mogłyby potencjalnie pełnić w tworzeniu tego bezpieczeństwa.